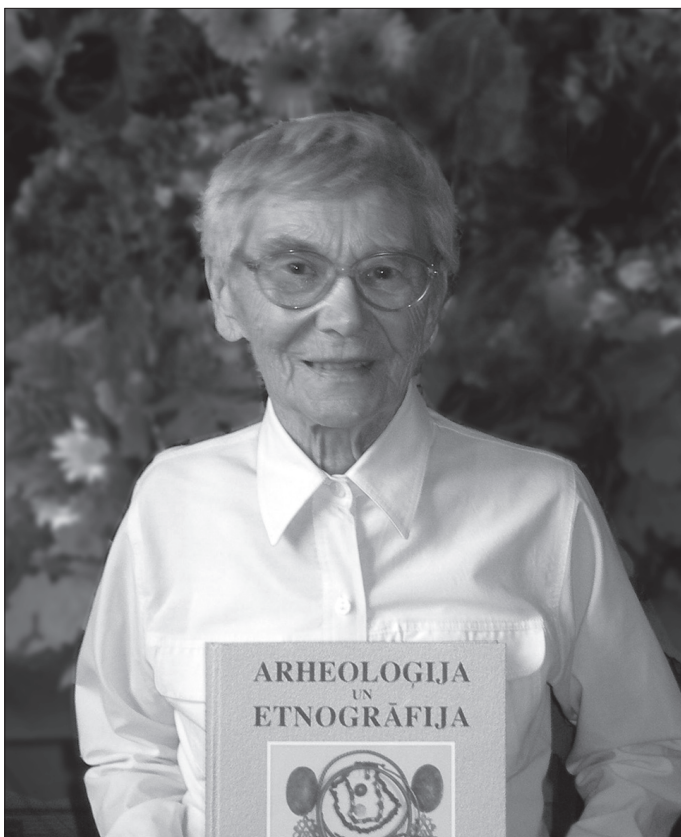

NO ARHEOLOGES ANNAS ZARIŅAS
ATVADOTIES
(01.08.1921.–10.03.2015.)

10. martā Mūžības ceļos devusies arheoloģe, seno apģērbu speciāliste, habilitētā vēstures doktore, valsts emeritētā zinātniece Anna Zariņa (dzim. Ruņģe).

Anna Zariņa dzimusi Vidzemes vidienē Veselavas pagasta Mežgaiļos. Nākot pasaulē strādīgu zemnieku ģimenē pašā vasaras vidū un labības druvu pilnbriedā, viņa saņēmusi svētību ilgam, ar darbu un mīlestību piepildītam mūžam.

Viņas mūža vērtības bija ģimene, godīgs darbs, pienākums, atbildība, bet tam visam pāri stāvējusi mīlestība. Ar vīru Jāni Zariņu viņa nodzīvojusi harmonisku dzīvi, izaudzinot četrus dēlus, auklējot un dodot padomus kuplam mazbērnu un mazmazbērnu pulkam, kopā pārvarot visas dzīves raizes un grūtības.

Visu savu zinātnieces darba mūžu Anna Zariņa aizvadījusi LU Latvijas vēstures institūtā, darbu tajā uzsākot 1947. gadā (toreiz Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstures un materiālās kultūras institūts). Ieguvusi augstāko izglītību lauksaimniecībā un mājturībā, etnogrāfa Arvīda Dzērvīša (1897–1942) ietekmē aizrāvusies ar latviešu tautas tērpu, Anna Zariņa augstskolā iegūto teorētisko un praktisko zināšanu pielietojumu rod seno tekstiliju izpētē. Institūtā viņa īsā laikā pieredzējušu skolotāju (Elvīras Šnores, Emīlijas Brīvkalnes) vadībā apgūst arheoloģiskās izpētes metodes un pierāda sevi kā spējīgu pētnieci arī šajā jomā.

Atskatoties uz Annas Zariņas paveikto Latvijas arheoloģijā, atliek tikai apbrīnot augumā smalkās un raksturā klusās zinātnieces spējas veikt lielus arheoloģiskos lauka izpētes darbus, vienlaikus izstrādājot zinātņu kandidāta disertāciju (aizstāvēta 1962. gadā), sagatavojot pamatīgus pētījumus dažādiem rakstu krājumiem, referātus zinātniskajām konferencēm, kā arī nopietnus, dziļus monogrāfiskus izdevumus. Viņas veikums zinātnē vairākkārt jau apkopots jubilejas reižu publikācijās. Taču ikreiz, domājot un rakstot par viņu, pārsteidz un raisa bijību gan zinātnieces veikums, gan enerģija un milzīgās darba spējas. Daugavas hidroelektrostaciju celtniecības zonā Mārtiņsalas kapsētā vienas izrakumu sezonas ietvaros izpētīti pat 1300 apbedījumi, bet kopā kapulaukos (Kampānos–Kusiņos, Vējstūros, Laukskolā, Ciemupes Čabās, Mārtiņsalā, Lielvārdes Pārceltuves un Sēlpils kapulaukā) viņas vadībā atsegts ap 2200 apbedījumu, tie visi rūpīgi fiksēti, sniedzot detalizētus kapu aprakstus, zīmējot un fotografējot. Dzīvesvietās (Laukskolas ciemā, Sēlpilī, Lielvārdē, Indricas un Slobodas apmetnēs) izpētīts dažāda biezuma kultūrlānis vairāku desmitu hektāru platībā, iegūtas nozīmīgas liecības par dzīvojamām un saimniecības ēkām, apbūves plānojumu, nocietinājumiem, pat senās arkla vagu pēdas. Viņas atklājumi izrakumos hronoloģiski aptver laiku no agro metālu perioda līdz pat muižu laikiem (15.–18. gs.), bet Laukskolā, pateicoties zinātnieces rūpīgai pieejai un izpratnei par visu

atradumu nozīmību, iegūtas liecības par vissenāko posmu, t.i., vēlo paleolītu Daugavas lejtecē. Kopumā zinātniece veikusi izrakumus vairāk nekā 10 arheoloģiskajos kompleksos un iesniegusi 32 rūpīgi sagatavotus pārskatus un sakārtotu pirmdokumentāciju. Pētniecības rezultāti apkopoti ap 200 zinātniskajos rakstos, sešās monogrāfijās un brošūrās.

Annas Zariņas paveiktais izrakumos iegūto tekstiliju un Latvijā dzīvojošo maztautu apģērba izpētē un zinātniski pamatotās seno latgaļu, lībiešu, sēļu tērpu rekonstrukcijas veido Latvijas arheoloģijas zelta fondu. Šie pētījumi plaši pazīstami arī ārzemēs, īpaši Ziemeļeiropas pētniekiem, kuriem zinātnieces zināšanas un padoms kalpojīs vikingu laika iedzīvotāju apģērba rekonstrukcijai, ierindojojot Annu Zariņu starp vadošajiem tekstiliju pētniekiem Baltijas reģionā.

Annas Zariņas Daugavas lejteces izrakumos konstatētais devis vispusīgu papildinājumu tik neskaidrajam Daugavas lībiešu materiālās un garīgās kultūras un etniskās vēstures jautājumam, pavēris iespēju risināt jautājumu par lībiešu kā etniskas grupas veidošanos no dažādu etnisko grupu pārstāvjiem. Zinātnieci attīstās, neapšaubāmi pilnveidojoties un papildinoties informācijai, izteiktās atziņas tiks koriģētas, taču turpmākajiem pētījumiem zinātniece ir ielikusī stiprus un paliekošus pamatus.

Annas Zariņas darbs vairākkārt ir augsti novērtēts. Monogrāfija "Seno latgaļu apģērbs" (1970) izpelnījies LZA Prezidija prēmiju. 1976. gadā kā "Latvijas PSR arheoloģijas" (1974) līdzautore zinātniece saņēma Valsts prēmiju. Par darbu kopumu "Latvijas teritorijas iedzīvotāju apģērbs 7.–13. gs." viņai piešķirts habilitētā vēstures zinātņu doktora grāds (1993). Savukārt par monogrāfiju "Salaspils Laukskolas kapulauks. 10.–13. gadsimts" kā labāko zinātnisko sasniegumu vēsturē 2007. gadā viņa saņēma Arveda Švābes balvu. 2011. gadā Anna Zariņa par mūža ieguldījumu Latvijas arheoloģijā un seno apģērba pētniecībā, devumu tautas mākslas attīstībā un zinātnisko atziņu nodošanā nākamajām paaudzēm saņēma Triju Zvaigžņu ordeni, ko viņai pasniedz Valsts prezidents Valdis Zatlers, kurš arī pats pavadījis skolas gadu vasaras zinātnieces ekspedīcijā.

Ar savu labvēlību un sirsnību Anna Zariņa laikabiedros bija iemantojusi nedalītu cieņu un mīlestību. No viņas atvadoties, dziļā cieņā noliec galvu gan tie, kas viņu pavadīja Veselavā dzimtās puses

kapu kalniņā, gan tie, kas savu daudzo gadu dēļ nevarēja ierasties, bet ar patiesu mīlestību atcerējās kopā darbošanās laiku un iededza svecīti atvadu brīdī, izsakot cerību, ka Annas Zariņas skaistais, bet ne vieglais mūžs būs kā paraugs nākamajām paaudzēm arheologa darba cēlumam un sūtībai.

Daudzi darbiņi padarīti, lai nu mīļā Zemes māte pārklāj savu silto villainīti!

Antonija Vilcāne